

Z dějin obce

O obci Bratronice a její historii je možno se dovědět z knihy Rudolfa Kollera „Nástin regionálních dějin okresu kladenského“, 1968, z kroniky obce, z příručky „Bratronice“, vydané ve spolupráci s projektem Regionální sdružení Křivoklátsko a také almanachu vydaného u příležitosti 200. výročí školy v Bratronicích.

Obec Bratronice leží v nížině při hranici bývalých soudních okresů křivoklátského a unhošťského. Její jméno má původ asi v mužském jméně Bratroň, jeho lid pak Bratronici a osada Bratronice.

Přes obec Bratronice a Běleč vedla kdysi pradávna lovcí stezka z Prahy do Zbečna a na Hrádek, neboli pozdější Křivoklát, čehož dokladem jsou starobylé pískovcové milníky s vytesaným křížem. Jeden vzdálenější je v Unhošti proti zahradě bývalého Urbanova pivovaru, větší, čtvercový je v Bratronicích na zahrádce u sokolovny, menší proti zrušenému starému hřbitovu u silnice na Běleč, čtvrtý ve Bělči na rozcestí Praha - Křivoklát a Běleč, hájovna Kouty a pátý je pod věží hradu Křivoklátu.

Protáhlý tvar obce svědčí o prosekání lesa podél zmíněné stezky. Tu patrně udržovali Bratronici a podle ní si na protáhlém půdorysu stavěli svá obydlí. Rozsáhlé zalesněné území Křivoklátska od středověku příslušelo ke knížecímu hvozdu zbečenskému, později ke královskému hradu Křivoklátu, a bylo majetkem panovníka. Sedláci usazení na tomto majetku byli podle staročeského práva kmetského pouze dědičnými nájemci půdy, z níž vlastníkovi odváděli desátek.

Silnici z Bratronic do Bělče přetíná poledník 14. východní délky od Greenwiche, dále jde jižně na Nižbor, kde se křížuje s 50. rovnoběžkou, pokračuje na Zdice, Příbram, jižní Čechy a dále. Severně pak na Žilinu, Tuchlovický mlýn, Kačice, Řisuty, Třebíz a Hazmburk. Střed obce Bratronice najdeme přesně na 14°00'52.74" východní délky a 50°04'02.98" severní šířky.

Vznik obce se předpokládá v 12. - 13. století. Existovala již za krále Václava I. Za krále Vladislava II. náležela k Újezdu zbečenskému. R. 1140-1142 Vladislav II. postoupil desátky celé vsi Bratronice klášteru sv. Jiří v Praze. Ve 14. století byly Bratronice vysazeny zákupním právem. R. 1353 postoupil Karel IV. Bratronice sboru pražských mansionářů. Tuto instituci založil Karel IV. v roce 1343, byla složena z 24 duchovních, za účelem denního říkání tzv. hodinek, a nadal ji několika vesnicemi. Nadání snad pro odpor zemského sněmu nevešlo pravděpodobně ve skutek, což může potvrzovat skutečnost, že plat z Bratronic postoupil král témuž sboru roku 1376 a zřekl se ho tím za sebe i své dědice.

Ještě ve 14. století dosáhli bratroňští vysazení vsi podle již delší čas jinde užívaného německého práva purkrechtního, emphyteutického neboli zákupního. Svobodní osadníci se tak stávali skutečnými majiteli zakoupených pozemků, mohli je prodávat a stěhovat se. Za to platili svým pánům tzv. úrok, roční poplatky v penězích nebo v obilí. Nejen poddaní, ale i samotní králové, mívali finanční problémy. Nákladné dvory, válečné akce, to vše stálo množství peněz. A když peníze nebyly, musel někdo půjčit. A když půjčil, a nebylo ve smluveném termínu na zaplacení, byla mu připsána některá ves z panovníkova majetku s jejími platy. R. 1460 zapsal Jiří z Poděbrad Bořivoji mladšímu z Lochovic mezi jinými i plat z Bratronic, neboť mu dlužil 1000 kop, a dále několik vsí a městeček (např. Žilinu, Nové Strašecí a Unhošť). Tak se Bratronice dostaly od Křivoklátu na 58 let k Okoři, který Bořivoj vyženil i s vdovou po jeho majiteli. pražském apatykáři Janovi.

Mezi dalšími držiteli Bratronic se v následujícím období prostřednictvím sňatků a dědictví nachází několik generací pánů z Donína. V roce 1555 došlo na další dluh. Ferdinand Habsburský nemohl do tří let zaplatit Bořitovi z Martinic a na Smečně, proto Bratronice opět změnily svého pána. Při uvádění poddaných v tzv. človečenství (slib poslušnosti a příslušnosti k pánovi) a předávání vesnice byl Bořitovi předložen opis z urbáře následujícího znění : „*Ve vsi je deset osedlých, ti mají 13 a 3/4 lánu a platí na Křivoklát z luk 2 kopy 28 grošů, 64 úroční slepice, 48 strychů žita míry rakovnické a 44 strychy ovsa. Ve vsi jsou také poustky, ale neví se kolik a které. Krčma je svobodná a podací kostelní.*“ Bořitovo panství však netrvalo dlouho. Už roku 1566 splatil arcikníže Ferdinand svůj dluh a spolu s dalšími vesnicemi připojil i Bratronice zpět ke Křivoklátu. V roce 1589 vyplatil i holé platy pánů z Donína.

Bratronice byly tedy sice zastavovány četným šlechticům, ale patřily k území tzv. Království (tj. křivoklátskému panství).

Pestré osudy (dnes bychom spíše řekli četné personální změny) zažila i svobodná a dědičná bratronická rychta. Nejstarším známým bratronickým rychtářem, tedy mužem vykonávajícím nižší soudní pravomoc v obci, a v tomto případě i pro blízkou Běleč, Bezděkov, Lhotu a Chyňavu, byl jistý Adam (+1603) a po něm Havel Hůlka, který se na rychtu přizemil k Adamově vdově Evě.

Dnes již v Bratronicích nenajdeme příliš starých dřevěných roubených staveb typických pro Křivoklátsko. Významnou budovou je kostel v Bratronicích, zasvěcený Všem svatým, je to barokní stavba postavena v letech 1780-83 zednickým mistrem J. Cikanem z Bud na místě původního strženého hřbitovního kostelíku z počátku 14. století, filiálního nejprve k Bělči, po husitských válkách ke Zbečnu. V roce 1787 byla vzhledem k velké rozsáhlosti celé farnosti zřízena při bratronickém kostele tzv. lokalie osazená místním kaplanem. Přibližně v tomtéž roce zde byla postavena i fara. Samostatná farnost v Bratronicích byla zřízena až v roce 1855. Poslední stavební úprava fary pochází z roku 1888. Kostel leží u silnice na podélně protáhlé návsi. Je to pozdně barokní, jednoduší podélná stavba se zkosenými nárožními, se čtvercovým presbytářem a sakristií v jeho ose a s hranolovou věží v západním průčelí. Zařízení kostela (hlavní oltář, dva boční oltáře, kazatelna, varhany) je převážně z doby kolem poloviny 19. století. Kříže na věžích i vrátka u fary jsou uměleckou kovářskou prací. Kostel byl vypraven pěti zvony. Nejhořejší na velké věži se jmenoval Jiří, dalšími byli Martin a Václav. Na malé věži byl Poledníček, kterým se zvonilo každé ráno, poledne a večer (do roku 1917). Válečným rekvizicím podlehly všechny čtyři. Přímo symbolické pro tuto dobu bylo, že zůstal pouze zvon Umíráček, kterým se dál zvonila nejen poslední hodinka, když někdo v obci zemřel, ale vlastně při každé příležitosti. Tomuto hlasu zvonu obec jen těžko přivykala. Patronát kostela naposled patřil Fuerstenberkům.

Místní kronikář na počátku třicátých let dvacátého století o obci píše : „*Úprava obce? Věru těžko býti nespravedliv. Každý, kdož přichází do Bratronic, je mile překvapen, že obec ta je v hávu ovocného stromoví, ale kontrast nastává, když vchází do vsi. Stavení jsou vystavena jistě bez regulačního plánu, rozházena a hlavně před každým skoro stavením je hnojiště a protéká obcí ze stavení močůvka. . . Jen několik jedinců snaží se upravit okolí tak, by bylo snesitelné zraku i čichu.*“

Do roku 1949 patřila obec okresu Rakovník. Reorganizací správních okresů byla převedena do svazku kladenského okresu.

V Bratronicích má domovské právo král houslistů virtuos František Ondříček. Jeho děd zde v letech asi 1820 - 1840 pobýval a působil jako podučitel a později řídící učitel. František původně studoval na kněze, ale začal se věnovat hudbě. Na housle ho zdokonaloval prof. Miltner. Studoval též varhanickou školu. Po dobu 18ti let dělal ředitele Švandova orchestru, pak byl hledaným učitelem hry na housle. Zemřel 13.3.1900.

V současném hudebním životě reprezentuje naši vlast bývalý žák zdejší školy - virtuos na akordeon Ladislav Kníže. Jeho největší ocenění byla 2. cena na světové soutěži akordeonistů v roce 1972 v USA a další významná ocenění. Mezi další významné osobnosti a rodáky patří : J.V.Čermák - architekt, řezbář, sochař, J.Trsek - akademický malíř, Č. Ibl - lexikograf a překladatel, R. Pucholt starší - malíř, grafik, pedagog, E. Vosyka - učitel, ředitel měšťanských škol v Berouně, ing. K. Vosyka - profesor, rektor ČVUT, prof. Fr. Vosyka - ředitel dívčího gymnázia v Praze, K. Pelel – matematik.

Charakter současné obce vychází jak z historických vazeb a tradic, tak z její polohy v rámci Lánské pahorkatiny a Křivoklátska. Na střední Čechy poměrně značná nadmořská výška (365-472 m n. m.), svažítost terénu (až 12%), středně těžká hnědá půda a mírně teplé i mírně suché klimatické podmínky předurčují povahu zemědělské činnosti. Ta byla až doposud nejvýznamnějším prvkem využití krajiny. Pouze v údolí potoka Kačáku se objevuje rekreační prvek vznikem rozsáhlých chatových kolonií. První osady začaly vznikat v rámci trampského hnutí ve 20. letech 20. století, v 50. a 60. letech vzrostly na rozsáhlé chatařské rekreační oblasti.

Územím přechází řada značených turistických cest, které spojují rekreační oblast Kačáku s CHKO Křivoklátsko, s Národní přírodní rezervací Vůznice, s údolím Berounky, hradem Křivoklátem i s údolím Rakovnického potoka.

Mimo zemědělství a lesnictví se na katastru obce využívá značné množství kvalitních cihlářských hlín (spraší). Na severovýchodě od obce existuje již skoro 200 let cihelna. Patřila správě Obecního úřadu Bratronice, ale v rámci restitucí patří nyní původnímu vlastníkovi.

Další vývoj na katastrálním území Bratronic bude zejména spojen s jeho příslušností do CHKO Křivoklátsko. Toto velkoplošné chráněné území, jehož posláním je uchování přírodních hodnot a krajinného rázu celých rozsáhlých území, a úkoly z tohoto poslání vyplývající, podstatně ovlivní zejména oblast péče o krajinu, o kulturní památky, ale i o navrácení kulturních a celospolečenských tradic středočeské vesnice.